

## УБИСТВО ЈЕДНЕ МАСЛАЧИЦЕ

Господин обучен у црно најпре је бројао кораке, један, два, три, све до сто и уназад, док се пењао широким путем окруженим смрекама ка Светој Отилији, њишући куковима толико снажно удесно и улево да би повремено посрнуо; потом је заборавио на бројање.

Његове светлосмеђе очи, испупчене и пријатељски настројене, зуриле су у тло које му се померало под ногама и толико је млатарало рукама да су му се беле манжетне спустиле преко половине шака. Кад год би се жутоцрвена светлост сумрака пробила између стабала дрвећа и приморала га да затвори очи, тргнуо би главу, бранећи се наглим, гневним покретима руку. Танак штап за ходање у десној руци летео је преко траве и цвећа покрај пута и забављао се процветаним биљкама.

Штап се уплео, док је господин и даље ишао својим путем мирно и немарно, у оскудни коров. Није се зауставио већ је, шетајући даље, благо повукао дршку. Кад му је рука запела, погледао је унаоколо увређено, повукао штап најпре узалудно, потом га успешно ослободио, користећи обе руке и закорачио без даха уназад, погледавши два пута брзо у штап и траву, тако да му је златни ланчић искочио из црног прслука.

Дебели мушкарац је стајао неколико тренутака ван себе од беса. Крут шешир му је спао на задњи део врата. Зурио је у урасло цвеће, а затим замахнуо штапом и стуштио се на њега крвавоцрвеног лица, ударајући у него биље. Ударци су фијукали десно и лево. Над путем су летеле петелке и лишће.

Након што је гласно одахнуо, господин је севајући очима наставио даље. Дрвеће је брзо корачало поред њега; господин није обраћао пажњу ни на шта. Имао је прџаст нос и равно лице без браде, старије детињасто лице са љупким усташцима.

На једном оштром скретању на узбрдици требало је припазити. Док је ходао мирније и руком изнервирано брисао зној са носа, схватио је да му се лице изобличило, да се страшно задихао. Уплашио се приликом помисли на то да га је неко могао видети, неко од његових пословних сарадника или каква дама. Погледио се по лицу и уверио кришом да је глатко.

Ишао је мирно. Зашто се задихао? Насмешио се посрамљено. Скочио је на цвеће и секао га штапом за шетњу, чак га је ударао тим снажним, али добро усмереним покретима руке, којима је навикао да удара заушке својим приправницима кад не би довољно вешто хватали муве у канцеларији и показивали му их поређане према величини.

Озбиљни мушкарац је често одмахивао главом због необичног догађаја. „У граду човек постаје нервозан. Град ме чини нервозним”, замишљено је њихао куковима, узео крути, енглески шешир и хладио главу ваздухом који је мирисао на борове.

Након краћег времена поново је бројао кораке, један, два, три. Корачао је ногу пред ногу, млатарало рукама. Изненада, кад је тупим погледом прелетео преко

ивичњака, господин Михаел Фишер је угледао своју здепасту прилику како силази с травњака, налеће на цвеће и једној маслацици глатким резом одсеца главу. Очито се пред њим одвијало оно што се догодило раније на тамном путу. Цвет је у потпуности наликовао другом цвећу. Али баш тај један је привлачио његов поглед, руку, штап. Подигао је руку, штап је фијукнуо, вуп, одлетела је главица. Прекренула се у ваздуху, изгубила у трави. Срце трговца куцало је необуздано. Откинута главица биљке је у том тренутку падала незграпно и забила се у траву. Дубље, све дубље, кроз травнати покривач, у тло. Онда се журно упутила ка унутрашњости земље и ниједна је рука није могла задржати. А одозго је из трупа капала, из врата је цурила бела крв, надоле у рупу, најпре помало, као што инвалидима цури пљувачка из угла усана, онда у дебелом млазу, цурила је жутом пеном на господина Михаела, који је узалудно покушавао да је избегне, скакутао је удесно, скакутао улево, желео је да је прескочи, већ је ударала у његова стопала.

Господин Михаел је махиално ставио шешир на главу прекривену знојем, стиснуо руке и прибио штап уз груди. „Шта се догодило?“, упитао је након извесног времена. „Нисам опијен. Главица не сме да падне, мора да остане да лежи, мора да остане да лежи у трави. Уверен сам у то да сад мирно лежи у трави. А крв... Не сећам се тог цвета, не знам апсолутно ништа о њему.“

Био је изненађен, узнемирен, неповерљив према самоме себи. Сав се укочио од помахниталог узбуђења, размишљао је пренеражено о цвету, о главици која је потонула, о стабљици која је крварила. Још увек је скакутао над потоком слузи. Кад би га неко видео, неко од његових пословних сарадника или нека дама.

Господин Михаел Фишер се исприсио, стегнуо десном руком штап. Погледао је у сако и исправио се. Хтео је да заузда бунтовне мисли: самоконтрола. Он, шеф, довешће енергично у ред недостатак послушности. Овим људима се мора оштро супротставити: „Шта се дешава? У мојој фирми такво понашање није уобичајено. Домару, избаците момка напоље!“ За то време је стајао и махао штапом по ваздуху. Заузео је хладан, одбојан став; сада ће видети! У осећају надмоћи је отишао толико далеко да се горе, на широком путу, подсмевао својој плашљивости. Зар не би било комично кад би се следећег јутра у свим новинама у Фрајбургу појавио наслов исписан црвеним словима: „Почињено убиство одрасле маслацице на путу од Иментала ка Светој Отилији између 7 и 9 часова по подне. Осумњичени” и тако даље. На тај начин се ругао слабаши господин обучен у црно и радовао се свежем вечерњем ваздуху. Тамо доле ће дадиље, заљубљени парови, пронаћи шта је починио својом руком. Вриштаће и отрчаће престрављено ка кући. Истражитељи ће мислити на њега, убицу, који ће се лукаво смејати себи у браду. Господин Михаел се ужасно најежио због сопствене луде одважности, није себе никад сматрао поквареним. Тамо доле се пак јасно налазио наочиглед читавог града доказ његове непромишљене енергије.

Труп штрчи круто у ваздуху, бела крв капље из врата.

Господин Михаел је испружио руке испред себе, заузевши помало одбрамбени став.

Згрушава се, скроз густа и лепљива, тако да мрави остају да висе.

Господин Михаел је протрљао слепоочнице и гласно издахнуо.

А главица трули поред трупа у трави. Згњечена је, киша је раствара, распада се. Од ње настаје жута, смрдљива каша, зеленкаста, жућкаста, светлуцава, попут служи као повраћка. Подиже се као да је жива, цури ка њему, право на господина Михаела да би га удавила, струји, ударајући у његово тело, прска му нос. Он скаче, скакуће само на врховима прстију.

Осетљиви господин је дрхтао. Осећао је одвратан укус у устима. Није могао да прогута пљувачку од осећаја гађења, пљувао је непрестано. Често се саплитао, скакутао немирно даље, пребледелих, модрих уста.

„Одбијам, најодлучније одбијам да склопим било какав однос с Вашом фирмом.”

Притиснуо је марамицу на нос. Мора се решити главице, мора прекрити стабљику, изгазити је, закопати је. Шума је мирисала на леш цвета. Мирис је пратио господина Михаела, постајао је интензивнији. Мора да засади други цвет на то место, неки који угодно мирише, врт каранфила. Мора се решити леша усред шуме. Мора.

Баш кад је хтео да се заустави, господину Фишеру је прошло кроз главу да је смешно да се врати, и више него смешно. Шта га је брига за маслацицу? Горки бес одзвањао је у њему приликом тих мисли, чиме је скоро био затечен. Није успео да се сабере, угризао се за кажипрст: „Пази, кажем ти, пази, проклета ништаријо.” Истовремено га је потајно обузео огроман страх.

Мрзовољни дебели мушкарац разгледао је стидљиво око себе, ставио руку у џеп панталона, извукао мали перорез и расклопио га.

За то време су га ноге водиле даље. Почеле су да га нервирају. Чак су и оне хтеле да загосподаре њиме; разбеснело га је њихово својевољно кретање унапред. Уздаће он те парипе! Осетиће то. Припитомиће их оштар убод у слабине. Носиле су га све даље. Изгледало је скоро као да бежи с места злочина. У то нико не би поверовао. Чуло се цвркутање птица, удаљено јецање у ваздуху, долазило је одоздо. „Станите, станите!”, викао је стопалима. Потом је забио нож у дрво.

Обема рукама је загрио стабло и трљао образе о кору. Прстима је додиривао ваздух као да нешто меси: „Не идемо у Каносу.”<sup>1</sup> Напрегнутог, набораног чела проучавао је господин, који је пребледео као дух, пукотине у дрвету, погнуо је леђа као да ће нешто отпозади скочити преко њега. Чуо је стално изнова како одзвања телеграфска веза између њега и оног места, упркос томе желео је да ударима ноге замрси жице и прекине је. Покушавао је да сакрије од себе да му је бес већ ослабио, да се у њему пробудила блага жеља да подлегне жудњи. Подсвесно је жудео за цветом и местом злочина.

Господин Михаел је заводљиво померао колена, мирисао је ваздух, послушкивао на све стране, шапутао плашљиво: „Само хоћу да закопам главицу, ништа више. Онда ће све бити у реду. Брзо, молим вас, молим вас.” Несрећно је затворио очи, окренуо се наизглед нехотице на петама. Онда је одшетао право даље, као да се ништа није догодило, истим нехајним корацима, уз тихе звиждике безбрижног тона, и док је с олакшањем удисао ваздух, гладио је стабла покрај пута. Притом се смешио, а његова усташца постала су округла као рупа. Гласно је певао песму која му је изненада

<sup>1</sup> Ото фон Бизмарк је изјавио: „Не идемо у Каносу”, алудирајући на Пут у Каносу, дипломатску мисију римско-немачког цара Хајнриха IV, чиме је желео да поручи да се неће понизити. (Прим. њев.)

пала на памет: „Зека је седео у рупи и спавао.” Опет је наставио са скакутањем, њихањем куковима, млатарањем рукама. Штап је, пун осећаја кривице, гурнуо високо под рукав. Повремено би се приликом скретања на путу шуњао, као да га неко посматра.

Можда је још увек жива; откуд зна да је мртва? Пролетело му је кроз главу да би могао да излечи повређени цвет кад би га подупрео дрвцетом и поставио лепак око главице и стабљике. Почео је да хода брже не би ли заборавио своје понашање, почео је да трчи. Одједном је дрхтао од ишчекивања. На једном скретању је ударио у исечено стабло дрвета, груди и брада су га толико заболели да је гласно зајаукао. Кад се сабрао, заборавио је шешир у трави; сломљени штап му је изнутра покидао рукав; ништа од тога није ни приметио. Хо-хо, желе да га зауставе, неће њега ништа зауставити; наћи ће већ цвет. Поново је устао. Где се налази то место? Мора пронаћи то место. Кад би само могао да дозове маслацицу. Али како се звала? Није знао како се звала. Елена? Можда се звала Елена, сигурно јој је име било Елена. Шапутао је у траву, сагнуо се како би руком гурао цвеће.

„Да ли је Елена ту? Где се налази Елена? Па? Повређена је, има повреду на доњем делу главице. Можда то још увек не знате. Желим да јој помогнем, ја сам лекар, добри Самарићанин. Па, где се налази? Можете ми то мирно поверити, кажем вам.”

Али како да препозна цвет који је сломио? Можда је управо додирује руком, можда близу њега испушта последњи дах.

То се не сме догодити.

Викао је: „Предајте је. Не чините ме несрећним, цукци. Ја сам добри Самарићанин. Да ли разумете немачки?”

Скроз је легао на земљу, тражио, напослетку је копао наслепо по трави, притискао и гњечио цвеће, док су му уста била отворена, а очи се цаклиле. Задржао се дуго тамо, отупело трагајући за њом.

„Предаја. Морају се прописати услови. Уводне напомене. Лекар има право на болесника. Морају се донети закони.”

Тамноцрно дрвеће уздизало се поред пута и свуда унаоколо по сивом ваздуху. Било је прекасно; главица се сигурно већ сасушила. Ужаснула га је коначност мисли о смрти и рамена су му задрхтала.

Црна, округла прилика мушкарца се придигла из траве и затетурала дуж ивице пута.

Била је мртва. Убио ју је својом руком.

Уздисао је и трљао чело док је размишљао.

Насрнуће на њега, са свих страна. И треба, ништа га више није бринуло. Био је према свему равнодушан. Одрубиће му главу, исећи уши, ставити руке у жеравицу. Није могао више ништа да учини. Знао је да ће свима то причињавати задовољство, али неће испустити ниједан звук којим би се насладиле зли крвникови помоћници. Нису имали право да га казне; и сами су били покварени. Да, убио је цвет, али то их се није тичало и то је било његово право којег се држао у инат њима. Имао је право да убија цвеће и није осећао обавезу да то даље образложи. Могао је да убије колико год жели цветова у кругу од хиљаду миља према северу, југу, западу, истоку, чак и кад су се због тога подругљиво смејали. А ако би наставили тако да се смеју, зграбио би их за гушу.

Застао је; стрељао је отровно погледом у правцу дубоке тмине смрека. Усне су му биле пуне као да ће прснути од крви. Онда је похрлио даље.

Морао је овде у шуми да изрази саучешће сестрама преминуле. Указао је на то да се десила несрећа, малтене без његовог саучесништва, подсетио је на страшну муку с којом се попео догде. И на врућину. Заправо је био, у суштини, равнодушан према свим маслацима.

Очајно је опет слегнуо раменима: „Шта ће још учинити са мном?” Трљао је прљавим прстима образе; више није видео излаз.

Чему све то; забога, шта је уопште тражио овде?

Хтео је да побегне одатле најкраћим путем, дијагонално низбрдо кроз дрвеће, како би напослетку све промислио посве јасно и у миру. Веома полако, ставку по ставку.

Да се не би оклизнуо по клизавом тлу, креће се од дрвета до дрвета. Цвет, размишља подмукло, може остати покрај пута тамо где јесте. Постоји већ довољно таквог мртвог корова на свету.

Али обузима га језа кад види како из дрвета за које се придржавао вири округла, бледа, светла капљица смоле; дрво плаче. Побегавши у мраку до стазе, примећује ускоро да се пут нарочито сужава, као да шума жели да га примаме у клопку. Дрвеће се окупља да одржи суђење.

Мора да изађе.

Поново се судара снажно с онижом јелком; она га туче подигнутих руку. Ослобађа себи пут насилно, док му низ лице липти крв. Пљује, удара око себе, шутира дрвеће док гласно виче, клиза се наниже у седећем и лежећем положају, котрљајући се, напослетку трчи као мува без главе низ последњу литицу на ободу шуме према светлима села, поцепани мантил му прекрива главу, док иза њега брдо шушти претећи, тресе песницама и свуда се чује пуцкетање и ломљава дрвећа које трчи за њим и псује.

Дебели господин је непокретно стајао поред светиљке испред мале сеоске цркве. Није имао шешир на глави, разбарушена коса му је пуна црне земље и иглица јелке које није отресао. Дубоко је уздахнуо. Док му је низ нос цурила топла крв на чизме, узео је полако обема рукама крајеве одела и притиснуо их на лице. Онда је подигао руке према светлу и зачудио се дебелим плавим жилама које су биле видљиве. Трљао је дебеле чворове, али није успевао да их уклони. Кад је зачуо трамвај како пева и завија, наставио је да се клати уском уличицом према кући.

Сад је седео скроз тупо у спаваћој соби, рекао је гласно: „Ево, седим ту, седим ту”, и очајно гледао унаоколо по соби. Ходао је горе-доле, скинуо одећу и сакрио је у угао гардеробера. Обукао је друго црно одело и читао новине на софи. Згужвао их је док их је читао; нешто се десило, нешто се десило. И то је у потпуности осетио наредног дана, док је седео за столом. Био је као скамењен, није могао да псује, а свуда где је ишао, пратила га је необична смиреност.

С грозничавим жаром закључио је да мора да је све сањао, али су огреботине на његовом челу биле праве. Онда засигурно постоје ствари које су невероватне. Дрвеће га је изударало, дошло је до нарицања за мртвом. Седео је снужено и на изненађење запослених није се бринуо о мувама које су зујале. Онда је с озбиљним

изразом лица кињио приправнике, оставио посао и ходао горе-доле. Често су га видели како удара песницом о сто, надувених образа, виче како ће једном све почитити у пословању и свуда. Видеће они. Неће нико правити будалу од њега, нико.

Следећег преподнева кад је радио обрачуне, неочекивано га је нешто навело на то да препише десет марака маслацици. Уплашио се, запао је у горка размишљања о сопственој немоћи и замолио је пословођу да настави с обрачунима. По подне је сам ставио новац у посебну кутију, тихо и хладно, чак је отворио посебан рачун за њу; био је уморан, желео је мир. Убрзо је осетио потребу да јој понуди храну и пиће. Мала чинија је сваког дана била постављена и за њу поред господина Михаела. Кућна помоћница се ухватила за главу кад је то затражио, али господин је забранио сваку критику и имао је невиђене изливе беса.

Плаћао је, плаћао своју тајанствену кривицу. Вршио је божју службу према маслацици и мирни трговац је сада тврдио да сваки човек има сопствену религију; мора се заузети лични однос према непојмљивом богу. Постоје ствари које не може свако да схвати. Озбиљност његовог мајмунског лица придобила је меланхоличне црте; чак је и изгубио на тежини, очи су му потонуле. Попут гласа савести је цвет пратио његове активности, строго, од највећих до најмањих свакодневних.

Сунце је тих дана често обасјавало град, катедралу и замак на брду, све се сјало пуно живота. Мушкарац тврда срца је плакао једног јутра покрај прозора, први пут од свог детињства. Сасвим изненада је заплакао тако да му се скоро сломило срце. Свих ових лепота га је лишавала Елена, омражени цвет, сада га је оптуживала сваком лепотом света. Зраци сунца су се пробијали, она их не види; не може да удахне мирис белог јасмина. Нико неће обилазити место њене срамотне смрти, неће на њему бити изговорене молитве: то му је све пребацивала у лице, колико год да је било смешно и колико год да је кршио руке. Све јој је ускраћено: месечина, невестина летња срећа, мирни суживот с кукавицом, шетње, деџа колица. Стиснуо је уснице; хтео је да заустави људе који су ишли према брегу. Кад би само свет нестао уз уздах, како би запушио уста цвету. Да, размишљао је чак и о самоубиству не би ли напокон зауставио ову патњу.

У међувремену се према њој односио огорчено, презриво, притиснуо би је брзим потезом уза зид. Варао ју је малим стварима, у брзини би одгурнуо, наизглед ненамерно, њен тањир, лоше би обрачунао новац на њену штету, опходио се према њој понекад лукаво, као према пословној конкуренцији. На годишњицу њене смрти понашао се као да се ничег не сећа. Тек кад је она све више инсистирала на тихој комеморацији, посветио је пола дана сећању на њу.

У друштву се једном приликом дискутовало о омиљеном јелу. Кад су упитали господина Михаела шта најрадије једе, изговорио је хладно након краћег размишљања: „Маслачак, маслачак је моје омиљено јело.” На то су сви праснули у смех. Господин Михаел се пак шћућурио на столици, слушао смех стегнутих зуба и упијао бес маслацице. Осећао се као одвратна аждаја која у миру гута жива бића, помислио је на необичне јапанске обичаје и харакири. Мада је потајно очекивао тешку казну од ње.

Непрекидно је водио такав герилски рат против ње; непрестано је лебдео између смртне патње и усхићености; окрепљивао се анксиозно њеном љутом вриском

за коју му се понекад чинило да је чује. Свакодневно је смишљао нове пакости; често се повлачио, веома узбуђено, из канцеларије у собу, како би на миру ковао планове. И тако се у тајности одвијао овај рат, а нико није знао за њега.

Цвет је припадао њему, био је једна од утеха његовог живота. С дивљењем се присећао времена кад је живео без цвета. Сад се често шетао шумом према Светој Отилији пркосног израза лица. И док се једног сунчаног поподнева одмарао на палом стаблу дрвета, севнула му је мисао: овде, на овом месту где је сад седео, стајала је његова маслацица Елена. Сигурно је била овде. Жалост и анксиозна посвећеност савладали су дебелог господина. Како се све променило! Од те вечери до данас. Снуждено је пријатељским погледом, благо потамнелих очију, прелазео преко корова, сестара, можда ћерки Елене. Након дугог размишљања, равно лице му је обешечки задрхтало. О, видеће сад његов вољени цвет! Кад би ископао једну маслацицу, ћерку мртве, засадио је код куће, узгајао је и неговао, стара би добила младу супарницу. Да, кад је све добро промислио, могао је да се искупи за смрт старе маслацице тако што ће спасити овом цвету живот и тако компензовати смрт мајке; ћерка би врло вероватно иструлила овде. О, како ће разјарити старицу, како ће охладити. Трговац, који се разумео у законе, сетио се једног параграфа о компензацији и искупљењу за кривицу. Ископао је оближњи цветић перорезом, пажљиво га однео голом руком до куће и засадио у порцеланску саксију сјајнозлатне боје, коју је поставио на декорисани сточић у спаваћој соби. На дну саксије исписао је угљеном: „§ 2043, став 5”.

Свакодневно је срећник заливао цвет с пакосном посвећеношћу и нудио је жртве мртвој Елени. Била је законски, евентуално услед полицијских мера, принуђена на резигнацију, више није добијала ни чинијицу за храну, ни оброк, ни новац. Често му се чинило, док је лежао на софи, да чује њено цвиљење, њено развучено јецање. Самопоуздање господина Михаела је незамисливо порасло. Повремено га је чак обузимала мегаломанија. Живот му никад није био тако весело.

Кад се једне вечери задовољно одгегао из канцеларије у стан, кућна помоћница му је објаснила одмах на вратима да је приликом чишћења оборила сточић и сломила саксију. Бацила је цвет, обични коров који расте на ђубришту, заједно с другим крхотинама у канту за смеће. На основу трезвеног, благо презривог тона којим је говорила о несрећи, могло се закључити да је поприлично одобравала процедуру коју је спровела.

Пунашни господин Михаел је залупио вратима, запљескао кратким рукама, зацвилио гласно од среће и подигао за кукове изненађену жену у ваздух колико су му то дозвољавале снага и њена висина. Потом је одскакутао из ходника до спаваће собе, очи су му се цаклиле, био је изузетно узбуђен; гласно је дахтао и ударао ногама; усне су му дрхтале.

Нико није могао ништа да му приговори; није чак ни у најскривенијим мислима пожелео смрт овог цвета, није ни најсићушнију мисао посветио томе. Старица, ташта, могла је сад да псује и прича шта год пожели. Није имао ништа с њом. Завршили су. Решио се читаве заједнице маслачака. Право и срећа били су на његовој страни. То није било упитно.

Надмудрио је шуму.

Одмах је хтео да оде до Свете Отилије, у ту мрзовољну, глупу шуму. У мислима је већ витлао црним штапом. Цвеће, пуноглавци, чак и крастаче ће умрети. Могао је да убија колико је желео. Није марио ни за какве маслачке.

Дебели, уредно обучени трговац, господин Михаел Фишер, вртео се на софи од злурадости и смеха.

Онда је скочио, ставио шешир на главу и изјурио поред запањене кућне помоћнице из куће на улицу.

Смејао се гласно и фрктао. И тако је нестао у тмини шуме на брегу.

*(С немачкој ђревела Бранка Оїњановић)*